

UNHCR
The UN Refugee Agency

UČÍME O UPRCHLÍCÍCH

**6–9
LET**

**UČEBNÍ TÉMA PRO
ZÁKLADNÍ ŠKOLU**

Další materiály naleznete na unhcr.org/teaching-about-refugees

© 2017 UNHCR

NEŽ ZAČNETE

Poznámka o zapojení uprchlíků, žadatelů o azyl a migrantů při plánování hodiny.

Než se pustíte do výukových činností na téma uprchlictví, mezinárodní ochrany, národnosti a migrace, zamyslete se nejdříve nad tím, jaké žáky máte ve třídě. Nejsou někteří z nich sami uprchlíci, žadatelé o azyl nebo osoby bez státní příslušnosti? Pokud ano, možná byste si s nimi a případně i s jejich rodiči (v závislosti na věku žáků) měli promluvit.

Do hodin pak můžete zapracovat náměty a zpětnou vazbu, kterou od nich získáte, a v případě, že s tím budou výslovně souhlasit, je můžete nechat odpovídat na otázky spolužáků či volně o daném tématu hovořit.

Osoby bez státní příslušnosti jsou osoby, které nemají žádné státní občanství. Taková situace může nastat v řadě případů. Některé státy napří-

klad nepřiznávají příslušníkům určitých etnických nebo náboženských skupin státní občanství, či děti, které se narodí mimo hranice státu původu rodičů, nepřiznává občanství ani stát původu rodičů, ani stát místa jeho narození. V celé řadě zemí platí zákony, které neumožňují, aby děti získaly státní občanství automaticky podle matky.

Osoby bez státní příslušnosti mohou mít ztíženou možnost požívání základních lidských práv, jako je právo na vzdělání, zdravotní péči, zaměstnání, svobodu pohybu a další. V důsledku toho často čelí překážkám a narůstá v nich pocit zklamání.

Máte-li ve třídě dítě bez státní příslušnosti, slova jako „země“, „národnost“ a „státní příslušnost“ používejte opatrně. Můžete je nahradit výrazy jako „tvůj domov“ nebo „tvoje kultura“.

PŘEHLED

Toto učební téma je rozděleno do čtyř částí:

1. Osvojování sociálně-emocionálních dovedností a budování vztahů mezi žáky

Tato část se zaměřuje na prohloubení schopnosti dětí rozpoznávat u sebe i u druhých různé emoce. Žáci se také učí na tyto emoce adekvátně reagovat a být empatictí vůči prožitkům a situaci svých spolužáků.

1.A Vzdělávací cíle

Uvědomit si, že s každým ve třídě může být zajímavé pracovat.

Uvědomit si, že každý ve třídě má své jméno, které odráží jeho rodinu a původ.

1.B Vzdělávací cíle

Porozumět svým emocím a osvojit si pojmy, s jejichž pomocí je budu umět vyjádřit.

Začít více přemýšlet o svých emocích.

2. Oslava rozmanitosti

V této části jsou představeny kultury z různých koutů světa a děti jsou vedeny k tomu, aby se seznámily s myšlenkami, hrami, hudbou, pozdravy a jídlem, jež se s těmito kulturami pojí, a třeba je i vyzkoušely v praxi. Žáci jsou vedeni k tomu, aby porovnávali, objevovali kontrasty a radovali se z podobností i rozdílů mezi námi.

Vzdělávací cíle

Uvědomit si, že lidé v různých částech světa se vyjadřují a jednají spolu odlišnými způsoby.

Pochopit, že v těchto odlišnostech spočívá bohatství a rozmanitost našeho světa.

Zkoumat, objevovat a diskutovat o nových kulturách v domácím prostředí.

3. Noví spolužáci

Tato část se soustředí na vztah třídy k novým spolužákům. Ukazuje dětem, jaké pro příchozí žáky asi je učit se novému jazyku, hrát nové hry, získávat nové přátele a chodit do nové školy.

Vzdělávací cíle

Porozumět, proč může mít nový spolužák z nového prostředí strach či obavy nebo proč v něm může vyvolávat napětí.

Vzbudit a prohloubit empatii k novým spolužákům.

4. Budování klidného a vstřícného prostředí

V této části se děti učí, jak si vytvořit určitá pravidla, která ve třídě zajistí klidné a pokojné prostředí, a jak je dodržovat. Děti jsou vedeny k tomu, aby přemýšlely o svém chování a o tom, jak mohou působit na ostatní ve třídě a jak v sobě i v druhých pěstovat pozitivní chování.

Vzdělávací cíle

Porozumět, jak mohou pocity, které ve třídě běžně pociťují, ve mně vyvolávat různé reakce.

Poznat, jak může třída společně pracovat na budování šťastnějšího a lepšího prostředí pro každého.

Zjistit, co mi může pomoci se uklidnit v náročných situacích.

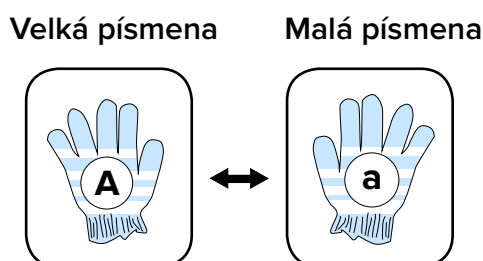
1. STUPEŇ ZÁKLADNÍ ŠKOLY

1.A Činnosti, které pomáhají formovat vztahy mezi dětmi a budovat mezikulturní povědomí na individuální úrovni

1.A.1 Budování vztahů ve třídě

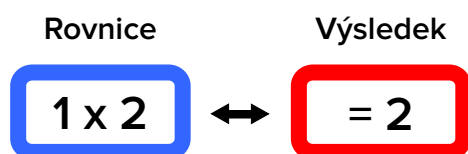
V pracovních listech, které si lze stáhnout z webové stránky UNHCR [Učíme o uprchlících](#), naleznete k těmto činnostem sadu karet. Na jednom pracovním listu jsou karty s písmeny a na druhém s číslicemi.

Listy si vytiskněte a karty vystříhnete. Poté je rozdejte dětem ve třídě tak, abyste rozdali shodný počet párových karet, tzn. aby každé dítě mohlo najít spolužáka s párovou kartou.

Při cvičení „párování písmen“ musejí děti najít spolužáky, kteří mají kartu s rukavicí se shodným písmenem.

Při párování čísel děti hledají spolužáky s odpovídajícím příkladem násobení nebo výsledkem.

Lze rovněž použít slovníkové karty. Vytvořte si sadu slovníkových karet s výrazy a odpovídajícími popisy. Každé dítě dostane kartu a musí najít správný protějšek. Po skončení se můžete děti zeptat, co se jim na této činnosti líbilo.

1.A.2 Pověz mi o svém jméně

Dějte dětem za úkol, aby se doma zeptaly, co znamená jejich jméno a jména jejich sourozenců či rodičů, odkud pocházejí a zda totéž jméno nosí ještě někdo jiný z rodiny. Pokud se jména píšou jiným písmem, požádejte rodiče, aby jim jména v tomto písmu napsali.

Při práci v kroužku nebo ve dvojicích pak mohou děti pokládat tyto otázky:

„Jak se jmenuješ?“

„Odkud je to jméno?“

„Co znamená?“

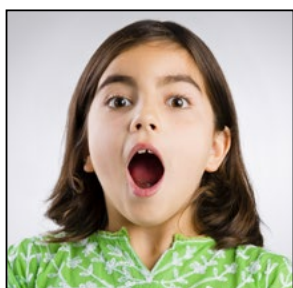
Můžete jména dětí také uvést v jiných jazycích (např. Pierre, Peter nebo Petteri) a zeptat se žáků, zda ve třídě, v ročníku nebo ve škole neznají někoho s jiným jménem, které má stejný kořen.

Žáci se mohou seznámit se jmény v jiném písmu a pokusit se je napsat. Každý žák může nakreslit obrázek představující jeho vlastní jméno. Obrázky si vystavte ve třídě.

1.B Činnosti podporující budování emoční inteligence a zlepšující schopnost rozpoznat a interpretovat vlastní emoce

1.B.1 Rozpoznání emocí

Sadu obrázků k této činnosti naleznete v pracovních listech, které si lze stáhnout z webové stránky UNHCR [Učíme o uprchlících](#):

překvapení

vzrušení

Pracovní listy vytiskněte a připevněte je na podložku. Jednotlivé obličejové pak postupně ukazujte dětem a vyzvěte je, aby hledaly slova, která je popisují (štěstí, smutek, zlost).

Můžete také jednotlivé emoce vysvětlit a požádat děti, aby se je pokusily pantomimicky vyjádřit.

1.B.2 Emoční pantomima

Děti mohou pracovat ve skupinkách nebo ve dvojicích. Požádejte je, aby pantomimicky ukázaly emoce, které pro ně byly nové, a další, které znají. Nechte je, aby se vzájemně učily nová slova, která znají z domova a ze svých kultur nebo ze svého mateřského jazyka.

Toto lze zařadit po činnosti 1.B.1 a poté znovu po činnosti 1.B.3, až si děti osvojí sofistikovanější slovní zásobu.

1.B.3 Budování emočního slovníku

Seznamte žáky s výrazy popisujícími složitější nebo různě odstupňované emoce a zeptejte se jich, zda vědí, co tyto výrazy znamenají.

Pokud ne, pomocí scénářů jim je vysvětlete a vyzvěte je, aby je pantomimicky vyjádřili.

1.B.4 Vyjadřování vlastních pocitů

Jakmile jsou žáci schopni rozpoznat u sebe alespoň osm různých emocí (podle věku), rozmístěte ve třídě „emoční tabulky“. Můžete použít běžné nástěnky nebo zalaminované magnetické papíry.

Každou tabulku nadepište označením určité emoce. Do košíku dejte fotky nebo jména dětí.

Během dne mohou žáci umisťovat své jméno nebo fotku na emoční tabulky, aby tak dali ostatním vědět, jak se cítí.

Když zaznamenáte, že se některé dítě trápí s nějakou úlohou, můžete mu nabídnout, aby si vybralo tabulku a dalo na ni své jméno.

Podobně můžete postupovat, když uvidíte, že je některé dítě veselé. Můžete mít tabulky nadepsané frustrace, štěstí, zlost, vyloučení, rozrušení, nervozita.

2. Činnosti, které děti seznamují s kulturní a národnostní rozmanitostí a učí je si jí vážit

Toto je příležitost, jak dětem rozšířit obzory a poukázat na podobnosti a odlišnosti různých kultur a zemí.

Zeptejte se rodičů svých žáků, kteří pocházejí odjinud, zdali by se nechtěli zapojit do níže popsaných činností.

Pokud projeví ochotu a budou mít čas s vámi spolupracovat, můžete v těchto činnostech nahradit obyčejné nebo zvyky některé země obyčejy jejich země nebo kultury. Nejprve se důkladně ujistěte, že rodiče nemají nic proti tomu, abyste se věnovali tomuto tématu, a poté je pozvěte do hodiny.

2.1 Jak se zdraví jinde

Jedná se o cvičení pro celou třídu, při němž děti seznámí s pozdravy z různých koutů světa. Vyberte jednoho žáka a před celou třídou jej pozdravte. Pak vybrané dítě požádejte, aby stejným způsobem pozdravilo některého svého spolužáka.

Vyzvěte děti, aby si nový pozdrav mezi sebou procvičily. Stejně postupujte u dalších pozdravů. Zeptejte se žáků, co se jim u různých pozdravů zdálo podobné a co odlišné. Zeptejte se, který pozdrav se jim líbil nejvíce.

Zkuste, zda se děti dokážou po celý týden mezi sebou zdravit každý den jiným novým způsobem. Před odchodem jim připomeňte pozdrav na druhý den a prvního žáka, kterého ráno potkáte, takto určitě pozdravte.

Na konci týdne s dětmi proberte, zda pro ně bylo lehké nebo těžké si pozdravy zapamato-

vat a proč. Popovídejte si s žáky, jaké to asi je, muset zdravit novým pozdravem každý den, a zda neznají někoho, kdo se přestěhoval do jiné země a musel se učit pozdrav, nebo zda oni sami něco takového nezažili.

2.2 Pozdravy na mapě

Až děti seznámí s pozdravy, podívejte se společně na mapu světa a najděte místa, odkud pozdravy pocházejí. Na každé místo dejte značku.

Můžete si s dětmi zahrát hru, kdy ukážete na značku a vyzvete je, aby ostatním připomněly, jak se na tomto místě zdraví, nebo o něm něco řekly.

2.3 Hudba z celého světa

Poslechněte si s dětmi nějakou písničku a požádejte je, aby ji nakreslily, popsaly, vyťukaly rytmus nebo na ni zatancovaly. Zeptejte se:

Jaké emoce ve vás vyvolala?

Jaké barvy slyšíte?

Kdyby si měly hudbu představit jako zvíře, jaké zvíře by to bylo?

Po poslechu žáky vyzvěte, aby zkusili uhodnout, odkud písnička pochází, a aby z míst, o kterých se zatím učili, vybrali správnou zemi nebo kulturu. Pokračujte v této činnosti s hudbou z různých míst.

Děti si pak mohou vybrat písničku, která se jim líbila nejvíce, a napsat básničku, nakreslit obrázek nebo vymyslet tanec vyjadřující jejich pocity.

2.4 Jídlo z celého světa

Vyzvěte děti, aby hovořily o tom, co jedí ke snídani – před celou třídou, ve skupinkách nebo ve dvojicích. Pracujete-li ve skupinkách nebo dvojicích, požádejte jednoho žáka, aby ostatním řekl, o čem ve dvojici nebo skupince mluvili. Nechte je mluvit o dalších jídlech, která mívají ke snídani. Udělejte si seznam jídel.

Řekněte dětem, co s oblibou snídají v zemích, o kterých jste už mluvili. Je-li to možné, připravte kuchařskou hodinu, kde si děti budou moci uvařit snídani. Jídlo pak mohou sníst o velké přestávce.

2.5 Hry z celého světa

Seznamte žáky rozdělené do skupinek s hrami z různých koutů světa.

Nechte je 20 minut hrát hry, které si vyberou, a potom hry prostřídejte. Jedná-li se o venkovní hry, jděte ven 20 minut před přestávkou a zahrajte si je společně.

V určitou chvíli třídu svolajte, zrekapitulujte pravidla a popovídejte si s žáky, jak se jim hrálo.

**Zeptejte se žáků, zda se tyto hry podobají jiným hrám, které hráli předtím.
Zeptejte se, co se jim na hrách líbilo nejvíce a co nejméně.**

Vyzvěte je, aby ve skupinkách nebo po jednom sepsali nebo nakreslili pravidla her a udělali plakát do třídy. Případně mohou po skupinkách ostatním spolužákům nějakou hru dle své volby předvést a vysvětlit jim, jak se hraje.

3. Činnosti, které dětem pomáhají pochopit, jak se jejich noví spolužáci cítí v nové zemi a škole

3.1 Učíme se nový jazyk

Ve skupině nebo v kroužku mluvte na třídu asi půl minuty vymyšlenou hatmatilkou. Poté rozdejte žákům listy se dvěma nesmyslnými slovy nebo celým odstavcem. Požádejte je, aby na nesmyslná slova nebo odstavec z listu napsali nebo nakreslili odpověď.

Ve skupině pak o tom diskutujte a zeptejte se dětí, jak se cítily. Společně vyberte několik slov, která popisují, jak se asi zpočátku cítí nový spo-

lužák, který nehovoří jejich jazykem. Vyděte tyto výrazy ve třídě a vyhradte si nástěnku, kam mohou děti dobrovolně dopisovat, co by mohly udělat, aby takovému spolužákovi usnadnily školní den.

3.2 Co jsme se naučili?

Zeptejte se dětí, co se naučily o jiných zemích a kulturách. Mohou zmínit pozdravy, jazyky, hry, jídla nebo hudbu.

Zeptejte se jich, jak by se cítily, kdyby všechno tohle pro ně bylo cizí, protože by přijely do nové země. Snažte se, aby popsaly co nejvíce emocí. Pokud jste použili nějaké vlastní činnosti nebo činnosti zaměřené na sociálně-emocionální dovednosti z tohoto učebního plánu, ved'te žáky k tomu, aby používali tabulky, nástěnky a slova, jež se naučili.

Nakonec požádejte děti, aby se rozdělily na malé skupinky a zahrály scénku, napsaly písničku nebo básničku či nakreslily plakát o tom, jak mohou pomoci spolužákovi, který je nový v jejich škole a zemi.

4. Činnosti, kterými se děti učí budovat ve třídě pro každého klidné a bezpečné prostředí, umožňující konstruktivní učení

4.1 Dosažení vnitřního klidu

Ve skupině žáky vyzvěte, aby popřemýšleli o chvílích, kdy cítili smutek, zlost, otrávenost, zklamání nebo nespokojenost.

Vyděte z předchozích činností, v nichž jste se věnovali výrazům, scénářům, krokům a reakcím dětí v souvislosti s takovými emocemi.

Vypracujte seznam toho, co mohou žáci sami udělat, aby se uklidnili a tyto své pocity zpracovali a ovládli. Seznam vyvěste na zeď.

Jakmile u některého žáka během vyučování zaznamenáte problematické chování, ved'te jej k tomu, aby se pokusil uklidnit se pomocí těchto kroků. Dejte mu knížku, zhluboka s ním dýchejte nebo převed'te jeho pozornost k jiné uklidňující činnosti; pokud vidíte, že se sám snaží uklidnit se pomocí těchto kroků, pochvalte jej.

4.2 Vytvoření klidného prostředí ve třídě

Jako doplněk k činnosti 4.1 se dětí zeptejte, zda si myslí, že by bylo dobré mít nějaký „koutek“, kde by se mohly uklidnit a ovládnout své pocity.

Zeptejte se, co by měly mít možnost na takovém místě dělat. Zkuste takové místo ve třídě zřídit.

Můžete vytvořit oddělený prostor pomocí košů nebo papírových krabic. V něm pak můžete pro děti připravit nějaké vhodné předměty, kterých se mohou dotýkat či s nimi manipulovat, případně i knížky ke čtení.

K vymezení prostoru, ve kterém se mohou děti „schovat“, když potřebují klid, postačí třeba gymnastická obruč nebo podobný předmět.

Děti se samy rozhodnou, zda tam chtějí odejít. Máte-li větší třídu, dobrým řešením může být místo s květinou nebo něčím měkkým na sezení.

Děti do „koutku“ nikdy neposílejte za trest. Vedte je k tomu, aby se tam uchýlovaly, když mají pocit, že to potřebují. Nechte také na nich, kdy se vrátí. Vedte je ale k tomu, aby si při tom uvědomovaly a vnímaly vlastní mechanismy zvládnutí emocí.

4.3 Vytvoření souboru pravidel třídy

Na základě předchozích činností vyzvěte žáky, aby vytvořili pravidla třídy. Můžete pracovat s celou třídou nebo ve skupinkách.

Jakmile budete mít pravidla sestavená, napište je na velký list papíru a nechte je vyvěšená ve třídě po celý rok.

Během každodenního vyučování se na ně odkazujte a vedte k tomu i žáky.

Další materiály naleznete na [unhcr.org/teaching-about-refugees](https://www.unhcr.org/teaching-about-refugees)

Tyto vzdělávací materiály připravil Mialy Dermish.

Po obsahové stránce do učebních plánů o rozmanitosti ve třídě přispěli

Alain Uwumugambi, Niala Khalil a Hibatillah Ibrahim.

©2017 UNHCR